అరణ్యపర్వము - జ్ఞానప్రదము

విఘ్నేశ్వర ధ్యానమ్

నమస్తే గణనాథాయ గణానాం పతయే నమః ।
భక్తిప్రియాయ దేవేశ భక్తేభ్యః సుఖదాయక ॥

శ్రీనివాస ధ్యానమ్

అనన్తవేదసంవేద్యం నిర్దోషం గుణసాగరమ్ ।
అతీన్ద్రియం నిత్యముక్తం శ్రీనివాసం భజేనిశమ్ ॥

శ్రీ కృష్ణ ధ్యానమ్

వందే నవఘనశ్యామం పీతకౌశేయవాససమ్ ।
సానన్దం సున్దరం శుద్ధం శ్రీకృష్ణం ప్రకృతేః పరమ్ ॥

వ్యాస ధ్యానమ్

వేదవ్యాసం స్వాత్మరూపం సత్యసన్ధం పరాయణమ్ ।
శాన్తం జితేన్ద్రియక్రోధం సశిష్యం ప్రణమామ్యహమ్ ॥

అథ సంకల్పః

శ్రీమదాదివరాహక్షేత్రే, విరాజమానస్య, జగద్రక్షణార్థమవతీర్ణస్య, శ్రీమదఖి-లాండకోటిబ్రహ్మాండనాయకస్య, శ్రీవేంకటేశ్వరస్వామినః, పరిపూర్ణానుగ్రహేణ, సర్వేషాం, భక్తజనానామ్, ఆధివ్యాధినివృత్తిద్వారా, ఆయురారోగ్యైశ్వర్యాభివృద్ధ్యర్థం, సర్వారిష్టనివృత్తిద్వారా సకలశ్రేయోఽభివృద్ధ్యర్థం, ధర్మార్థకామమోక్షాఖ్య, చతుర్విధ, పురుషార్థసిద్ధ్యర్థం, సమస్తపాపక్షయార్థం, శ్రీపరమేశ్వరప్రీత్యర్థం శ్రీమన్మహాభారతే, వనపర్వణి, యథాశక్తి, దశాధికశతతమోధ్యాయాంతర్గత, శ్లోకపారాయణం, ఆచార్యముఖేన కరిష్యామహే.

శ్రీకృష్ణపరబ్రహ్మణే నమః

అథ దశాధికశతతమోఽధ్యాయః

వైశంపాయన ఉవాచ

తతః ప్రయాతః కౌంతేయః క్రమేణ భరతర్షభ ।
నందామపరనందాం చ నద్యౌ పాపభయాపహే ॥ ॥110-1॥

పర్వతం స సమాసాద్య హేమకూటమనామయమ్ ।
అచింత్యానద్భుతాన్ భావాన్ దదర్శ సుబహూన్ నృపః॥॥110-2॥

వాతాబద్ధా భవన్మేఘాః ఉపలాశ్చ సహస్రశః ।
నాశక్నువంస్తమారోఢుం విషణ్ణమనసో జనాః ॥ ॥110-3॥

వాయుర్నిత్యం వవౌ తత్ర నిత్యం దేవశ్చ వర్షతి ।
స్వాధ్యాయఘోషశ్చ తథా శ్రూయతే న చ దృశ్యతే ॥ ॥110-4॥

సాయం ప్రాతశ్చ భగవాన్ దృశ్యతే హవ్యవాహనః ।
మక్షికాశ్చాదశంస్తత్ర తపసః ప్రతిఘాతికాః ॥ ॥110-5॥

నిర్వేదో జాయతే తత్ర గృహాణి స్మరతే జనః ।
ఏవం బహువిధాన్ భావాన్ అద్భుతాన్ వీక్ష్య పాండవః ॥॥110-6॥

(యుధిష్ఠిర ఉవాచ
యదేతద్ భగవంశ్చిత్రిమ్ పర్వతేఽస్మిన్ మహాజసి।
ఏతన్మే సర్వమాచక్ష్వ విస్తరేణ మహాద్యుతే ॥

లోమశ ఉవాచ

యథాశ్రుతమిదం పూర్వమ్ అస్మాభిరరికర్శన ।
తదేకాగ్రమనా రాజన్ నిబోధ గదతో మమ ॥ ॥110-7॥

అస్మిన్నృషభకూటేఽభూద్ ఋషభో నామ తాపసః ।
అనేకశతవర్షాయుః తపస్వీ కోపనో భృశమ్ ॥ ॥110-8॥

స వై సంభాష్యమాణోఽన్యైః కోపాద్ గిరిమువాచ హ ।
య ఇహ వ్యాహరేత్ కశ్చిద్ ఉపలానుత్సృజేస్తథా ॥ ॥110-9॥

వాతం చాహూయ మా శబ్దమ్ ఇత్యువాచ స తాపసః ।
వ్యాహరంశ్చేహ పురుషః మేఘశబ్దేన వార్యతే ॥ ॥110-10॥

ఏవమేతాని కర్మాణి రాజంస్తేన మహర్షిణా ।
కృతాని కానిచిత్ క్రోధాత్ ప్రతిషిద్ధాని కానిచిత్ ॥ ॥110-11॥

నందాం త్వభిగతా దేవాః పురా రాజన్నితి శ్రుతిః ।
అన్వపద్యంత సహసా పురుషా దేవదర్శినః ॥ ॥110-12॥

తే దర్శనం త్వనిచ్ఛంతః దేవాః శక్రపురోగమాః ।
దుర్గం చక్రురిమం దేశం గిరిం ప్రత్యూహరూపకమ్ ॥ ॥110-13॥

తదాప్రభృతి కౌంతేయ నరా గిరిమిమం సదా ।
నాశక్నువన్నభిద్రష్టుం కుత ఏవాధిరోహితుమ్ ॥ ॥110-14॥

నాతప్తతపసా శక్యః ద్రష్టుమేష మహాగిరిః ।
ఆరోఢుం వాపి కౌంతేయ తస్మాన్నియతవాగ్భవ ॥ ॥110-15॥

ఇహ దేవాస్తదా సర్వే యజ్ఞానాజహ్రురుత్తమాన్ ।
తేషామేతాని లింగాని దృశ్యంతేఽద్యాపి భారత ॥ ॥110-16॥

కుశాకారేవ దూర్వేయం సంస్తీర్ణేవ చ భూరియమ్ ।
యూపప్రకారా బహవః వృక్షాశ్చేమే విశాంపతే ॥ ॥110-17॥

దేవాశ్చ ఋషయశ్చైవ వసంత్యద్యాపి భారత ।
తేషాం సాయం తథా ప్రాతః దృశ్యతే హవ్యవాహనః ॥ ॥110-18॥

ఇహాప్లుతానాం కౌంతేయ సద్యః పాప్మాభిహన్యతే ।
కురుశ్రేష్ఠాభిషేకం వై తస్మాత్ కురు సహానుజః ॥ ॥110-19॥

తతో నందాప్లుతాంగస్త్వం కౌశికీమభియాస్యసి ।
విశ్వామిత్రేణ యత్రోగ్రం తపస్తప్తమనుత్తమమ్ ॥ ॥110-20॥

వైశంపాయన ఉవాచ

తతస్తత్ర సమాప్లుత్య గాత్రాణి సగణో నృపః ।
జగామ కౌశికీం పుణ్యాంరమ్యాం శీతజలాంశుభామ్ ॥ ॥110-21॥

లోమశ ఉవాచ

ఏషా దేవనదీ పుణ్యా కౌశికీ భరతర్షభ ।
విశ్వామిత్రాశ్రమో రమ్య ఏష చాత్ర ప్రకాశతే ॥ ॥110-22॥

ఆశ్రమశ్చైవ పుణ్యాఖ్యః కాశ్యపస్య మహాత్మనః ।
ఋష్యశృంగః సుతో యస్య తపస్వీ సంయతేంద్రియః ॥ ॥110-23॥

తపసో యః ప్రభావేణ వర్షయామాస వాసవమ్ ।
అనావృష్ట్యాం భయాద్ యస్య వవర్ష బలవృత్రహా ॥ ॥110-24॥

మృగ్యాం జాతః స తేజస్వీ కాశ్యపస్య సుతః ప్రభుః ।
విషయే లోమపాదస్య యశ్చకారాద్భుతం మహత్ ॥ ॥110-25॥

నిర్వర్తితేషు సస్యేషు యస్మై శాంతాం దదౌ నృపః ।
లోమపాదో దుహితరం సావిత్రీం సవితా యథా ॥ ॥110-26॥

యుధిష్ఠిర ఉవాచ

ఋష్యశృంగః కథం మృగ్యామ్ ఉత్పన్నః కాశ్యపాత్మజః ।
విరుద్ధే యోని సంసర్గే కథం చ తపసా యుతః ॥ ॥110-27॥

కిమర్థం చ భయాచ్ఛక్రస్తస్య బాలస్య ధీమతః ।
అనావృష్ట్యాం ప్రవృత్తాయాం వవర్ష బలవృత్రహా ॥ ॥110-28॥

కథంరూపా చ సా శాంతా రాజపుత్రీ యతవ్రతా ।
లోభయామాస యా చేతో మృగభూతస్య తస్య వై ॥ ॥110-29॥

లోమపాదశ్చ రాజర్షిః యదాశ్రూయత ధార్మికః ।
కథం వై విషయే తస్య నావర్షత్ పాకశాసనః ॥ ॥110-30॥

ఏతన్మే భగవన్ సర్వం విస్తరేణ యథాతథమ్ ।
వక్తుమర్హసి శుశ్రూషోః ఋష్యశృంగస్య చేష్టితమ్ ॥ ॥110-31॥

లోమశ ఉవాచ

విభాండకస్య విప్రర్షేః తపసా భావితాత్మనః ।
అమోఘవీర్యస్య సతః ప్రజాపతిసమద్యుతేః ॥ ॥110-32॥

శృణు పుత్రో యథాజాతః ఋష్యశృంగః ప్రతాపవాన్ ।
మహాహ్రస్య మహాతేజాః బాలః స్థవిరసమ్మతః ॥ ॥110-33॥

మహాహ్రదం సమాసాద్య కాశ్యపస్తపసి స్థితః ।
దీర్ఘకాలం పరిశ్రాంతః ఋషిః స దేవసమ్మితః ॥ ॥110-34॥

తస్య రేతః ప్రచస్కంద దృష్ట్వాప్సరసమూర్వశీమ్ ।
అప్సూపస్పృశతో రాజన్ మృగీ తచ్చాపిబత్ తదా ॥ ॥110-35॥

సహ తోయేన తృషితా గర్భిణీ చాభవత్ తతః ।
సా పురోక్తా భగవతా బ్రహ్మణా లోకకర్తృణా ॥ ॥110-36॥

దేవకన్యా మృగీ భూత్వా మునిం సూయ విమోక్ష్యసే ।
అమోఘత్వాద్ విధేశ్చైవ భావిత్వా దైవనిర్మితాత్ ॥ ॥110-37॥

తస్యాం మృగ్యాం సమభవత్ తస్య పుత్రో మహానృషిః ।
ఋష్యశృంగస్తపోనిత్యః వన ఏవాభ్యవర్ధత ॥ ॥110-38॥

తస్యర్షేః శృంగం శిరసి వై రాజన్నాసీన్మహాత్మనః ।
తేనర్ష్యశృంగ ఇత్యేవం తదా స ప్రథితోఽభవత్ ॥ ॥110-39॥

న తేన దృష్టపూర్వోఽన్యః పితురన్యత్ర మానుషః ।
తస్మాత్ తస్య మనో నిత్యం బ్రహ్మచర్యేఽభవన్నృప ॥ ॥110-40॥

ఏతస్మిన్నేవ కాలే తు సఖా దశరథస్య వై ।
లోమపాద ఇతిఖ్యాతః హ్యంగానామీశ్వరోఽభవత్ ॥ ॥110-41॥

తేన కామాత్ కృతో మిథ్యా బ్రాహ్మణేభ్య ఇతి శ్రుతిః ।
స బ్రాహ్మణైః పరిత్యక్తః తతో వై జగతః పతిః ॥ ॥110-42॥

పురోహితాపచారాచ్చ తస్య రాజ్ఞో యదృచ్ఛయా ।
న వవర్ష సహస్రాక్షః తతోఽపీడ్యంత వై ప్రజాః ॥ ॥110-43॥

స బ్రాహ్మణాన్ పర్యపృచ్ఛత్ తపోయుక్తాన్ మనీషిణః ।
ప్రవర్షణే సురేంద్రస్య సమర్థాన్ పృథివీపతే ॥ ॥110-44॥

కథం ప్రవర్షేత్ పర్జన్య ఉపాయః పరిదృశ్యతామ్ ।
తమూచుశ్చోదితాస్తే తు స్వమతాని మనీషిణః ॥ ॥110-45॥

తత్ర త్వేకో మునివరః తం రాజానమువాచ హ ।
కుపితాస్తవ రాజేంద్ర బ్రాహ్మణా నిష్కృతిం చర ॥ ॥110-46॥

ఋష్యశృంగం మునిసుతమ్ ఆనయస్వ చ పార్థివ ।
వానేయమనభిజ్ఞం చ నారీణామార్జవే రతమ్ ॥ ॥110-47॥

స చేదవతరేద్ రాజన్ విషయం తే మహాతపాః ।
సద్యః ప్రవరేత్ పర్జన్యః ఇతి మే నాస్తి సంశయః ॥ ॥110-48॥

ఏతచ్ఛ్రుత్వా వచో రాజన్ కృత్వా నిష్కృతిమాత్మనః ।
స గత్వా పునరాగచ్ఛత్ ప్రసన్నేషు ద్విజాతిషు ॥ ॥110-49॥

రాజానమాగతం జ్ఞాత్వా ప్రతిసంజగృహుః ప్రజాః ।
తతోఽంగపతిరాహూయ సచివాన్ మంత్రకోవిదాన్ ॥ ॥110-50॥

ఋష్యశృంగాగమే యత్నమ్ ఆకరోన్మంత్రనిశ్చయే ।
సోఽధ్యగచ్ఛదుపాయం తు తైరమాత్యైః సహాచ్యుతః ॥ ॥110-51॥

శాస్త్రజ్ఞైరలమర్థజ్ఞైః నీత్యాం చ పరినిష్ఠితైః ।
తతశ్చానాయయామాస వారముఖ్యా మహీపతిః ॥ ॥110-52॥

వేశ్యాః సర్వత్ర నిష్ణాతాః తా ఉవాచ స పార్థివః ।
ఋష్యశృంగమృషేః పుత్రమ్ ఆనయధ్వముపాయతః ॥ ॥110-53॥

లోభయిత్వాభివిశ్వాస్య విషయం మమ శోభనాః ।
తా రాజభయభీతాశ్చ శాపభీతాశ్చ యోషితః ॥ ॥110-54॥

అశక్యమూచుస్తత్ కార్యం వివర్ణా గతచేతసః ।
తత్ర త్వేకా జరద్యోషా రాజానమిదమబ్రవీత్ ॥ ॥110-55॥

ప్రయతిష్యే మహారాజ తమానేతుం తపోధనమ్ ।
అభిప్రేతాంస్తు మే కామాన్ త్వమనుజ్ఞాతుమర్హసి ॥ ॥110-56॥

తతః శక్ష్యామ్యానయితుమ్ ఋష్యశృంగమృషేః సుతమ్।
తస్యాః సర్వమ్ అభిప్రేతమ్ అన్వజానాత్ స పార్థివః ॥ ॥110-57॥

ధనం చ ప్రదదౌ భూరి రత్నాని వివిధాని చ ।
తతో రూపేణ సంపన్నాః వయసా చ మహీపతే ।
స్త్రియ ఆదాయ కాశ్చిత్ సా జగామ వనమంజసా । ॥110-58॥

ఇతి శ్రీమన్మహాభారతే వనపర్వాంతర్గత తీర్థయాత్రాపర్వణి
లోమశతీర్థయాత్రాయామృష్యశృంగోపాఖ్యానే దశాధికశతతమోఽధ్యాయః ॥110॥

శ్రీ వేంకటేశ్వర స్వామి వారి గోవిందనామావళి

అథ క్షమాప్రార్థనా

యదక్షరపదభ్రష్టం మాత్రాహీనం చ యద్భవేత్ ।
తత్సర్వం క్షమ్యతాం దేవ నారాయణ నమోఽస్తుతే ॥

అథ లోకక్షేమప్రార్థనా

స్వస్తిప్రజాభ్యః పరిపాలయన్తాం న్యాయ్యేనమార్గేణ మహీం మహీశాః ।
గోబ్రాహ్మణేభ్యశ్శుభమస్తు నిత్యం లోకాస్సమస్తాస్సుఖినో భవన్తు ॥

అథ భగవత్సమర్పణమ్

కాయేన వాచా మనసేంద్రియైర్వా బుద్ధ్యాత్మనా వా ప్రకృతేస్స్వభావాత్ ।
కరోమి యద్యత్సకలం పరస్మై నారాయణాయేతి సమర్పయామి ॥

అథ మంగళమ్

శ్రియఃకాన్తాయ కళ్యాణనిధయే నిధయేఽర్థినామ్ ।
శ్రీవేంకటనివాసాయ శ్రీనివాసాయ మంగళమ్ ॥